O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI VAZIRLIGI
IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI
HUZURIDAGI PEDAGOGIK MAHORAT VA XALQARO BAHOLASH
ILMIY-AMALIY MARKAZI

UMUMIY O‘RTA VA MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN LOGOPEDIYA FANIDAN MALAKA SINOVIDA FOYDALANILADIGAN TEST TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Toshkent – 2026

UMUMIY O‘RTA VA MAKTABDAN TASHQARI TA’LIM TASHKILOTLARI PEDAGOG KADRLARINI ATTESTATSIYADAN O‘TKAZISH UCHUN LOGOPEDIYA FANIDAN MALAKA SINOV TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya maktabgacha ta’lim tashkilotlari logopedlarini attestatsiyadan o‘tkazish malaka sinovida foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli hamda baholash mezoni talablarini aks ettiradi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholash maqsadi – talabgor maktabgacha ta’lim tashkilotlari logopedlarining nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikma va qobiliyatlarini kompleks baholash.

Ushbu baholash natijalari asosida pedagog kadrlar attestatsiyasiga qabul qilinadigan qarorlar asosli bo‘lishini ta’minlash maqsadida baholashning barcha bosqichlarida validlik, ishonchlilik, adolat va shaffoflik tamoyillariga rioya qilinishi ta’minlanadi.

II. Me’yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi hamda uning tizimidagi tashkilotlar faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2023-yil 26-maydagi PF-79-son farmoni.

2. Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 17-sentyabrdagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi 572-son qarori.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 29-dekabrdagi “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibi takomillashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Maktabgacha, umumiy o‘rta, o‘rta maxsus, professional va maktabdan tashqari ta’lim tashkilotlari pedagog kadrlarini attestatsiyadan o‘tkazish tartibini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2021-yil 17-sentyabrdagi 572-son qaroriga o‘zgartirish va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi 692-son qarori.

III. Baholash qamrovi

Maktabgacha ta’lim tashkiloti logopedi mutaxassislik fanidan 35 ta, kasb standartlaridan 5 ta, pedagogik mahoratdan 10 ta, jami 50 ta test topshirig‘i taqdim etiladi va umumiy test topshirilarini bajarish uchun 90 daqiqa vaqt berilgan. Bunda

yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to‘g‘ri javobni talab qiladigan test topshiriqlari, moslashtirishni talab qiladigan test topshiriqlari va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari*) foydalaniladi.

Test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalari bo‘yicha taqsimoti

1-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
1. Tovush talaffuzining buzilishi		
1.1. Dislaliya nutq nuqsoni	-Dislaliya nutq nuqsonining mexanizmi, simptomatikasi kelib chiqish sabablari, dislaliya shakllarini bilish; -tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qilish, tovushlarni farqlash, tovushlarni nutqqa qo‘yish davrlarini farqlay olish; -so‘zlarni to‘liq va aniq aytish, o‘z nutqini nazorat qilish, mashq orqali tovushlarni mustahkamlash va tahlil qilish; – Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**4**
2. Markaziy neyrogen nutq buzilishlari (til tizimi buzilishlari)		
2.1. Afaziya nutq nuqsoni	-Afaziya nutq nuqsonining kelib chiqish sabablarini aniqlash; -afaziya turini va og‘irlik darajasini aniqlay olish, nutq, eshitish, o‘qish va yozishni baholay olish; -nutqni tiklash bo‘yicha mashqlarni tanlay olish hamda afaziyaga ega bolalar va ularning yaqinlari bilan muloqot jarayonini tashkil eta olish; -boshqa mutaxassislar bilan ishlay olish, afaziyali bolaning holatini tushunish va unga motivatsiya bera olish; – Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**4**
2.2. Alaliya nutq nuqsoni	-Alaliya nutq nuqsoning o‘rganilish tarixi; – Alaliyaga xos bo‘lgan nutq buzilishlarini aniqlay olish va tahlil qila olish; – Alaliyaga ega bolalar bilan muloqot o‘rnata olish hamda ota-onalar bilan hamkorlikda ish olib bora olish;	**5**

	– Nutq rivojlanishidagi o‘zgarishlarni kuzata olish va korreksion ish samaradorligini baholay olish; – Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	
3. Markaziy neyrogen nutq buzilishlari (nutqning harakat-motor buzilishlari)		
3.1. Dizartriya nutq nuqsoni	- Dizartriya nutq nuqsoni o‘rganilish tarixi va etiologiyasini bilish; -dizartriya nutq nuqsoning shakllari va uning klinik belgilarini farqlay olish; – Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – Dizartriyaga ega bolalar va ularning ota-onalari bilan samarali hamkorlikni tashkil eta olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**5**
4.Nutq ritmi va ravonligi buzilishlari		
4.1. Duduqlanish nutq nuqsoni	-Duduqlanishning sabablari, turlari va belgilari haqida bilimga ega bo‘lish; -duduqlanishga xos nutq buzilishlarini aniqlay olish; -duduqlanishni bartaraf etishga mo‘ljallangan mashqlarni qo‘llay olish (nafas, relaksatsiya, ritmik nutq) ni qo‘llay olish; – Duduqlanishga ega bolaga psixologik yordam ko‘rsata olish; – Ota-onalar bilan ishlay olish; – Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**4**
5. Tovush talaffuzi va ovoz rezonansining buzilishi		
5.1. Rinolaliya nutq nuqsoni	-Rinolaliya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish, rinolaliyaga xos tovush buzilishlari va burun ohangini aniqlay olish; – Rinolaliyada korreksion mashqlarni qo‘llay olish; – Muloqot jarayonida rinolaliyaga ega bolaga yordam ko‘rsata olish; – Rinolaliyaga ega bolaning ota-onalari bilan ishlay olish; – Korreksion ish jarayonini kuzata olish va uning natijalarini baholay olish;	**5**

	– Nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; – O‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	
6. Yozma nutq buzilishlari		
6.1.Disgrafiya nutq buzilishi	- Disgrafiya tushunchasi, sabablari va turlarini bilish; — disgrafiyaga xos yozma nutq buzilishlarini aniqlay olish va ularning psixolingvistik xususiyatlarini tushuntira olish; — disgrafiyaga ega bolalar bilan individual korreksion ishlarni rejalashtira olish va tizimlashtira olish; — o‘qituvchi va ota-onalar bilan hamkorlikda kelishilgan yondashuvni qo‘llay olish; — yozma nutqdagi ijobiy o‘zgarishlarni tahlil qila olish va korreksion ishlar samaradorligini baholay olish; — nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; — o‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**4**
6.2.Disleksiya nutq buzilishi	— disleksiya turlarini farqlay olish; — disleksiyaga xos o‘qish jarayoni buzilishlarini aniqlay olish; — o‘qish ko‘nikmalarining shakllanishiga ta’sir etuvchi omillarni bilish; — disleksiyaga ega bolalar bilan korreksion mashg‘ulotlar o‘tkaza olish; — ota-onalar va pedagoglar bilan tizimli hamkorlikni amalga oshira olish; — o‘qish sur’ati va tushunish darajasidagi o‘zgarishlarni baholay olish, individual rivojlanish dinamikasini ko‘rsata olish; — nutq buzilishini bartaraf etishga qaratilgan logopedik korreksion ishlar tizimini qo‘llay olish; — o‘z faoliyatini tahlil qila olish va korreksion ishlarning samarali metodlarini tanlay olish.	**4**
	Jami:	**35 ta**

Kasb standartlari va pedagogik mahoratdan tuziladigan test topshiriqlarining mazmun sohasi va baholanadigan bilim va ko‘nikmalari bo‘yicha taqsimoti

2-jadval

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
I. PEDAGOGIK MAHORAT		**10 ta**
1.1. Pedagogik psixologik kompetensiyalar	–pedagogika, didaktika, tarbiya va yosh psixologiyasining asoslarini bilish va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; –pedagogik etika, nutq, texnika, ijodkorlik, pedagogik odob, bilimdonlik/kompetentlik, kasbiy faoliyatda zarur pedagogik qobiliyatlar, muloqot madaniyati, takt/nazokat, kreativlik, refleksiya va kasbiy o‘sish asoslarini bilishi va berilgan vaziyatga mosini tanlay olish; -pedagogik jarayonni loyihalash (shart-sharoit, texnologiya, o‘zaro munosabatlar) mazmunini, model loyiha–amaliyot ketma-ketligini, innovatsion texnologiyalarni joriy etish mantig‘i va bosqichlarini, ta’lim muhitini loyihalashning tayanch shartlari hamda pedagogik dizayn turlarini bilishi va vaziyatlarda qo‘llay olishi	**5**
1.2. Bolalar rivojlanishini qo‘llab quvvatlash	–“Ilk qadam” milliy o‘quv dasturining maqsad va tamoyillarini, 0–7 yosh davrida bolaning rivojlanish bosqichlari hamda yosh xususiyatlarini, bolaga yo‘naltirilgan va differensial yondashuv hamda o‘yin asosida o‘qitish mantig‘ini, shuningdek oraliq/yakuniy kuzatishning maqsadi va tamoyillarini hamda “rivojlanish xaritasi”ning vazifasini bilish; – bola rivojlanish dinamikasini baholay olish, rivojlantirish maqsadlarini aniq belgilash va yondashuvlarni vaziyatlarda qo‘llay olish	**2**
1.3. Metodik va texnologik savodxonlik	– maktabgacha ta’limda pedagogik faoliyatni loyihalashtirish asoslarini, innovatsion pedagogik texnologiya (loyihaga asoslangan ta’lim, muammoli ta’lim, hamkorlikdagi ta’lim, shaxsga yo‘naltirilgan ta’lim, interfaol ta’lim, differensial ta’lim, syujet-rolli o‘yinlar, inklyuziv ta’lim, jismoniy faolligini oshirish,tasviriy va dizayn faoliyati, qurilish va konstruksiyalash mashg‘ulotlarini loyihalashtirish va boshqalar)larni bilish va faoliyatga mosini tanlay olish; – maktabgacha ta’limni loyihalash va tashkil etish bo‘yicha qabul qilingan qarorlarga baho berish va	**3**

	natijalarini tahlil qilib asosli mulohaza qila olishi	
II. KASBIY STANDART		**5 ta**
2.1. Kasbiy standart	–kasbiy standart doirasida umumiy qoidalar, standartning maqsad va vazifalari, pedagogga qo‘yiladigan bilim-ko‘nikma-malaka talablari, uning mehnat vazifalari, baholanadigan ko‘rsatkichlar tizimi hamda yakunlovchi qoidalar mazmunini bilishi, ularni amaliyotda qo‘llay olishi va faoliyati natijalarini tahlil qilib asosli mulohaza qila olishi; –kasbiy standart bo‘yicha talab etiladigan umumiy talablar, zarur bilimlar, ko‘nikmalar va malakalarni quyidagi yo‘nalishlarda egallashi zarur: rivojlantiruvchi ta’lim muhitini tashkil etish, ta’lim-tarbiya jarayonini rejalashtirish va tashkil etish, bolalar rivojlanishini kuzatish, oila bilan hamkorlik qilish hamda uzluksiz kasbiy rivojlanishni bilishi, ularni amaliyotda qo‘llay olishi va faoliyati natijalarini tahlil qilib asosli mulohaza qila olishi.	**5**

Kognitiv ko‘nikmalar taqsimoti

3-jadval

T/r	Kognitiv daraja	Izohi	Test soni
1	**Bilish**	Fanga doir nazariy ma’lumotlar, atamalar, qoidalar, tushunchalarni eslab qolish, ularning mazmuni, maqsadi va qo‘llanilishini tushunish	8
2	**Qo‘llash**	Bilim, tushuncha va protseduralarni yangi (notanish) kontekstlarda qo‘llay olish	35
3	**Mulohaza qilish**	Faktlar, dalillar, fikrlarni taqqoslash, tahlil qilish, taxmin qilish va xulosa(lar) chiqarish	7

IV. Baholash mezoni

Test topshiruvchining umumiy natijasini (raw score) hisoblash uchun har bir to‘g‘ri javobga 2 ball, noto‘g‘ri javobga 0 ball beriladi. Umumiy 100 ballni tashkil etadi.

V. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki elektron eslatmalardan foydalanish qat’iyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa ko‘chirish, yordam so‘rash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, uni rasmiylashtirib, tinglovchini testdan

chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VI. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2024-yil 25-yanvardagi “Alohida ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarning ta’lim olishlarini tashkil etish va ularni reabilitatsiya qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida 46-son Qarori
2. M.Y.Ayupova “Logopediya”, “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti” Toshkent-2007 y.
3. V.S. Raxmanova “Defektologiya asoslari” (Korreksion pedagogika) Toshkent “Niso Poligraf” 2017 y.
4. D.R.Madazizova “Bolalar rivojlanishidagi nuqsonlarning klinik asoslari” “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti. Toshkent 2018 y.
5. M.R.Po‘latxo‘jayeva “Defektologiyaning klinik asoslari” Toshkent 2013 y.
6. L.R.Mo‘minova, Sh.M.Amirsaidova va boshqalar “Maxsus psixologiya” “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti” Toshkent 2013 y.
7. L.R.Mo‘minova, M.Y.Ayupova, Sh.M.Amirsaidova L.Nurmuxamedova “Logopsixologiya” Toshkent 2007 y.
8. L.R.Mo‘minova “Nutqida kamchiligi bor bolalarning psixologik-pedagogik diagnostikasi” (Ma’ruzalar matni) Toshkent 2012 y.
9. R.Shomahmudova, L.Mo‘minova “Bolalar nutqidagi nuqsonlar va ularni bartaraf etish usullari” Toshkent 2015 y.
10. A.Xusanov, Q.Vaqqosov “Logopedik massaj metodikasi”
11. L.Mo‘minova, M.Ayupova “Bolalarda dizartriya nutq kamchiligini bartaraf etish texnologiyasi” Toshkent 2017 y.
12. R.Shomahmudova, X.Po’latova “Duduqlanuvchi bolalar bilan olib boriladigan logopedik ish tizimi” Toshkent 2015 y.

Rus tilida tavsiya etilgan adabiyotlar

1. Акименко, В. М. Новые логопедические технологии / В. М. Акименко. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2009.
2. Архипова, Е. Ф. Стертая дизартрия у детей / Е. Ф. Архипова. — Москва : АСТ : Астрель, 2007.
3. Волкова, Л. С. Логопедия : учебник для вузов / Л. С. Волкова. — Москва : ВЛАДОС, 1996.
4. Жукова, Н. Постановка звуков / Н. Жукова. — Москва : ГНОМ и Д, 2009.
5. Ильякова, Н. Е. Постановочные зонды в коррекции звукопроизношения / Н. Е. Ильякова. — Москва : ГНОМ и Д, 2006.
6. Настольная книга педагога-дефектолога / под ред. Т. О. Епифанцевой. — 2-е изд. — Ростов-на-Дону : Феникс, 2007.
7. Понятийно-терминологический словарь логопеда / под ред. Д. И. Селиверстова. — Москва : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1997.

8. Смирнова, И. А. Логопедия : иллюстрированный справочник / И. А. Смирнова. — Санкт-Петербург : КАРО, 2022.
9. Филичева, Т. Б. Логопедия: теория и практика / Т. Б. Филичева. — Москва : Эксмо, 2022.
10. Хитрюк, В. В. Основы дефектологии : учебное пособие / В. В. Хитрюк. — Минск : Издательство Гревцова, 2009.
11. Хрестоматия по логопедии : извлечения и тексты : учебное пособие для студентов высших и средних специальных педагогических учебных заведений : в 2 т. Т. 1 / под ред. Л. С. Волковой, В. И. Селиверстова. — Москва : ВЛАДОС, 1997.
12. Хрестоматия по логопедии : извлечения и тексты : учебное пособие для студентов высших и средних специальных педагогических учебных заведений : в 2 т. Т. 2 / под ред. Л. С. Волковой, В. И. Селиверстова. — Москва : ВЛАДОС, 1997.

Pedagogik mahorat bo‘yicha manbalar

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.

Normativ-huquqiy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni. 2024.

Eslatma: test topshiriqlari mazmuni tavsiya etilgan adabiyotlarda aks etgan mazmun, tamoyil va yondashuvlar bilan moslashtiriladi, ammo test topshiriqlari to‘g‘ridan to‘g‘ri manbalardan olinmaydi. Sinovga tayyorgarlik ko‘rish jarayonida tavsiya etilgan adabiyotlar eslab qolish manbai sifatida xizmat qilishdan ko‘ra, umumiy kasbiy tayyorgarlikni mustahkamlashga qaratilgan.